

T.C.
DANIŞTAY
ONÜÇÜNCÜ DAİRE
Esas No : 2008/11670

Davacı ve Yürütmenin

Durdurulmasını İsteyen : TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası

Vekili : Av. Zühal Dönmez

Bestekâr Sok. No:49/5 Kavaklıdere- ANKARA

Davalı : Başbakanlık Özelleştirme İdaresi Başkanlığı

Ziya Gökalp Cad. No:80 Kurtuluş - ANKARA

Vekili : Av. Nadir Aksoy - Aynı adreste

İstemın Özeti : Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü (TİGEM)'ne ait Yalova Atatürk Tarım İşletmesi Müdürlüğü'nün, işletilmesi TİGEM bünyesinde kalacak şekilde kullanımında bulunan bazı taşınmazların özelleştirme kapsam ve programına alınmasına ilişkin Özelleştirme Yüksek Kurulunun 12.08.2008 tarih ve 2008/51 sayılı kararının iptali ve yürütmenin durdurulması istenilmektedir.

Danıştay Tetkik Hâkimi Fikret ERKAN'ın Düşüncesi : Yürütmenin durdurulması isteminin kabulü gerektiği düşünülmektedir.

Danıştay Savcısı Gülen AYDINOĞLU'nun Düşüncesi : Yürütmenin durdurulmasına karar verilebilmesi için, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 27 nci maddesinde öngörülen koşulların gerçekleşmediği anlaşıldığından, istemin reddi gerekeceği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Karar veren Danıştay Onüçüncü Dairesi'nce davalı idarenin savunması alındıktan sonra incelenmesine karar verilen yürütmenin durdurulması istemi, savunmanın geldiği görülmekle yeniden incelendi, gereği görüldü:

Dava, TİGEM'e ait Yalova Atatürk Tarım İşletmesi Müdürlüğü'nün, işletilmesi TİGEM bünyesinde kalacak şekilde kullanımında bulunan bazı taşınmazların özelleştirme kapsam ve programına alınmasına ilişkin Özelleştirme Yüksek Kurulunun (Kurul) 12.08.2008 tarih ve 2008/51 sayılı kararının iptali ve yürütmenin durdurulması istemiyle açılmıştır.

Davalı idarenin davacının dava ehliyeti bulunmadığına ilişkin itirazı yerinde görülmemeyerek işin esasına geçildi:

Anayasanın "Devletleştirme ve Özelleştirme" başlıklı 47. maddesinin üçüncü fıkrasında, "Devletin, kamu iktisadi teşebbüslerinin ve diğer kamu tüzel kişilerinin mülkiyetinde bulunan işletme ve varlıkların özelleştirilmesine ilişkin esas ve usuller kanunla gösterilir." hükmü bulunmaktadır.

4046 sayılı Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun'un "Amaç ve Kapsam" başlıklı 1.maddesinin (A) fıkrasının (a) bendinde sayılan iktisadî devlet teşekküllerinin, bunların

T.C.
DANIŞTAY
ONÜÇÜNCÜ DAİRE
Esas No : 2008/11670

müessese, bağlı ortaklık, işletme, işletme birimleri ile varlıklarının ve iştiraklerindeki kamu paylarının, fıkranın son paragrafında yer alan hükme göre, ekonomide verimlilik artışı ve kamu giderlerinde azalma sağlamak için özelleştirmelerine ilişkin esasları düzenlemek Kanunun amaçları arasında gösterilmiştir.

Yine Kanun'un 2. maddesinde özelleştirme uygulamalarındaki ilkeler düzenlenmiş, maddenin (b) bendinde, "Kuruluşların özellikleri ve içinde buldukları şartlara göre özelleştirme yöntemlerinin belirlenmesi" bu ilkeler arasında sayılarak son fıkrasında, maddede belirtilen amaç ve ilkeler doğrultusunda alınacak kararlarda öncelikler ile bunların tabi olacağı özelleştirme uygulamalarına ilişkin esas ve usûllerin kuruluşların niteliklerinin ve ülke ekonomisinin gerektirdiği şartların da dikkate alınarak Kurul'ca belirleneceği öngörülmüştür.

Kanun'un 3. maddesinin (a) bendinde, bu Kanunun 1. maddesinde sayılan kuruluşların "özelleştirme kapsamına" alınmasına, özelleştirme kapsamına alınanlardan mevcut durumu itibarıyla özelleştirilebilir nitelikte olmayanların malî ve hukukî açıdan "özelleştirmeye hazırlanmasına", hazırlık işlemleri tamamlananların bu işlemlerin tamamlanmasından sonra, hazırlık işlemlerine gerek görülmeyenlerin ise doğrudan "özelleştirme programına" alınmasına karar vermek ve özelleştirme kapsamına alınan kuruluşların özelleştirme işlemlerinin tamamlanması için süre tespit etmek; anılan maddenin (c) bendinde de, kuruluşların, satış, kiralama, işletme hakkı devri, mülkiyetin gayri aynî hakların tesis ve işin gereğine uygun sair hukukî tasarruflar ile devredilmelerine ilişkin özelleştirme yöntemlerinden hangisi ile özelleştirileceğini belirlemek Kurul'un görevleri arasında olduğu kuralına yer verilmiştir. Kanun'un 17. maddesinin (A) fıkrasının (a) bendinde ise, iktisadi devlet teşekküllerinin, bunların müessese, bağlı ortaklık, işletme, işletme birimleri ile varlıklarının ve iştiraklerindeki kamu paylarının, birlikte ve/veya ayrı ayrı özelleştirme kapsamına alınmasına, idarenin teklifi üzerine Kurulca karar verileceği, kuruluşların özelleştirme kapsamına alınmasına ilişkin Kurul kararında, bu kuruluşlardan hangilerinin malî ve hukukî yönden özelleştirmeye hazırlık işlemine tabi tutulacağı, hangilerinin özelleştirilmek üzere doğrudan özelleştirme programına alınacağı ve özelleştirmenin hangi yöntemle ve hangi süre içinde gerçekleştirileceğinin belirtileceği kurala bağlanmıştır.

Yukarıda belirtilen mevzuat hükümlerinin birlikte değerlendirilmesinden, Kanun'da "kuruluş" olarak tanımlanan iktisadî devlet teşekküllerinin, bunların müessese, bağlı ortaklık, işletme, işletme birimleri ile varlıklarının ve iştiraklerindeki kamu paylarının Kurulca, belirtilen usûl ve esaslar çerçevesinde ekonomide verimlilik artışı ve kamu giderlerinde azalma sağlamak için özelleştirilmesi yoluna gidilebileceği, varlıkların işletmeden veya işletme biriminden ayrı olarak özelleştirilmesine yönelik bir düzenleme bulunmadığı görülmektedir.

Uyuşmazlığa konu Kurulun 12.08.2008 tarih ve 2008/51 sayılı kararıyla; "Mülkiyeti TİGEM'e ait Yalova Atatürk Tarım İşletmesi Müdürlüğünün, işletilmesi TİGEM bünyesinde kalacak şekilde kullanımında bulunan, Yalova İli, Merkez İlçesi, Bahçelievler Mahallesinde bulunan 2 ada, 8, 17 ve 18 parsel sayılı taşınmazların, Yalova İli, Merkez İlçesi, Bahçelievler

T.C.
DANIŞTAY
ONÜÇÜNCÜ DAİRE
Esas No : 2008/11670

Mahallesinde bulunan 4 ada, 11 ve 12 parsel sayılı taşınmazların, Yalova İli, Merkez İlçesi, Bahçelievler Mahallesinde bulunan 317 ada, 2, 6, 7, 8, 10, 11, 12 ve 13 parsel sayılı taşınmazların, Yalova İli, Merkez İlçesi, Bahçelievler Mahallesinde bulunan 21 ada, 1 sayılı parsel sayılı taşınmazın, Yalova İli, Merkez İlçesi, Kazımiye Mahallesinde bulunan 666 parsel sayılı taşınmazın özelleştirme kapsam ve programına alınmasına, özelleştirme işlemleri tamamlanıncaya kadar İşletmede bulunan ürünlerin ve diğer stokların TİGEM bünyesinde bırakılmasına, her türlü bakım, onarım ve benzeri işlerin özelleştirme işlemleri tamamlanıncaya kadar TİGEM tarafından yürütülmesine, söz konusu taşınmazların "satış" yöntemiyle özelleştirilmesine, özelleştirme işlemlerinin 1 (bir) yıl içerisinde tamamlanmasına" karar verilmiştir. Bu kararda gerekçe olarak; TİGEM bünyesinde bulunan Yalova Atatürk Tarım İşletmesi Müdürlüğü, faaliyetlerini mülkiyeti TİGEM'e ait toplam 15 adet parseldeki 2.796.198,85 m² alan üzerinde sürdürmektedir. Söz konusu arazilerin yaklaşık 741.000 m² sinde buğday, elma ve kivi üretimi yapılmakta, 1.272.000 m²'lik kısmı ise çayır, orman ve ağaçlandırılmış alanlardan oluşmaktadır. Taşınmazlar üzerinde Eski İşletme Binası (Atatürk Müzesi)'nin de yer aldığı çeşitli yapılar bulunmaktadır. Diğer taraftan, İşletme içerisinde yer alan; "TİGEM Kampı", "Eski TZDK Kampı", "DSİ Kampı", "Eski Tarım İl Müdürlüğü Kampı", "Sığırcılık Tesisleri", "Mera Alanı", "Beton Sera Alanı", "Çamlık Alanı ve Kafeterya" ile Kazımiye köyünde bulunan "Tarım Alanı" çeşitli kuruluşlara (Özel Kuruluşları ve Yalova Belediyesine ait Şirketler) 5-10 yıl süreyle kiraya verilmiş olup, söz konusu taşınmazların ekonomiye olan katkısının artırılması amacıyla özelleştirme kapsam ve programına alınmasına karar verilmiştir." denilmiştir.

Bu bağlamda, yukarıda konusu ve gerekçesi açıklanan dava konusu Kurul kararının; yine yukarıda metinleri yazılan 4046 sayılı Kanun'da yer alan "özelleştirmenin amacı", "özelleştirme ilkeleri", "kuruluşların nitelikleri" ve "ülke ekonomisinin gerektirdiği koşullar"a ilişkin kavramlar çerçevesinde değerlendirilmesi gerekmektedir.

Anayasa'nın 44. maddesinin ilk fıkrasında, "Devlet, toprağın verimli olarak işletilmesini korumak ve geliştirmek, erozyonla kaybedilmesini önlemek ve topraksız olan veya yeter toprağı bulunmayan çiftçilikle uğraşan köylüye toprak sağlamak amacıyla gerekli tedbirleri alır, Kanun, bu amaçla, değişik tarım bölgeleri ve çeşitlerine göre toprağın genişliğini tespit edebilir. Topraksız olan veya yeter toprağı bulunmayan çiftçiye toprak sağlanması, üretimin düşürülmesi, ormanların küçülmesi ve diğer toprak ve yeraltı servetlerinin azalması sonucunu doğuramaz." hükmü, 45. maddesinin ilk fıkrasında, "Devlet, tarım arazileri ile çayır ve mer'aların amaç dışı kullanılmasını ve tahribini önlemek, tarımsal üretim planlaması ilkelerine uygun olarak bitkisel ve hayvansal üretimi arttırmak maksadıyla, tarım ve hayvancılıkla uğraşanların işletme araç ve gereçlerinin ve diğer girdilerinin sağlanmasını kolaylaştırır." kuralı ve yine 166. maddesinin ilk fıkrasında, "Ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmayı, özellikle sanayinin ve tarımın yurt düzeyinde dengeli ve uyumlu biçimde hızla gelişmesini, ülke kaynaklarının döküm ve değerlendirilmesini yaparak verimli şekilde kullanılmasını planlamak,

T.C.
DANIŞTAY
ONÜÇÜNCÜ DAİRE
Esas No : 2008/11670

bu amaçla gerekli teşkilâtı kurmak Devletin görevidir." kuralı bulunmaktadır.

5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nun 1. maddesinde, Kanun'un amacının "toprağın doğal veya yapay yollarla kaybını ve niteliklerini yitirmesini engelleyerek korunmasını, geliştirilmesini ve çevre öncelikli sürdürülebilir kalkınma ilkesine uygun olarak planlı arazi kullanımını sağlayacak usul ve esasları belirlemek" olduğu vurgulanarak, 9. maddesinde, "Arazi kullanımını gerektiren her türlü girişim ve yatırım sürecinde toprakların korunması, doğal ve yapay olaylar sonucu meydana gelen toprak kayıplarının önlenmesi, arazi kullanım planları, tarımsal amaçlı arazi kullanım plan ve projeleri ile toprak koruma projelerinin uygulamaya konulması" ile sağlanacağı belirtilmiş, 13. maddesinde, "Mutlak tarım arazileri, özel ürün arazileri, dikili tarım arazileri ile sulu tarım arazileri tarımsal üretim amacı dışında kullanılamaz." düzenlemesine yer verildikten sonra 18. maddesinde de, "Toprağın korunması, üretim gücünün geliştirilerek sürdürülmesi, arazinin iyileştirilmesine yönelik toprak ıslahı ve tarla içi geliştirme etkinlikleri, yeteneğe uygun arazi kullanımı konularında projeye dayalı yatırım yapan, toprak işleme, sulama ve yetiştirme tekniklerini uygulayan üreticilere, tarımsal desteklemelerde öncelik verilir, yatırımları Bakanlık imkânlarıyla desteklenir." denilmiştir.

Diğer yandan, TİGEM Ana Statüsünün 4. maddesinde, TİGEM'in, tarım ve tarıma dayalı sanayinin ihtiyacı olan her türlü mal ve hizmetleri üretmek amacı ile kurulduğu belirtildikten sonra 5. maddesinde TİGEM'in faaliyet konuları:

a) Ülkenin bitkisel ve hayvansal üretimini artırmak, çeşitlendirmek ve ürün kalitesini iyileştirmek amacıyla yetiştirdiği tohumluk, fidan, fide ve benzeri mallar ile ürettiği damızlık hayvan ve spermaları yetiştiricilere intikal ettirir.

b) İşletmelerde elde edilecek hayvansal ve bitkisel ürünlerle birlikte, çiftçilerden alacağı ürünleri kıymetlendirmek için tesisler kurar, kurdurur, kurulanlara iştirak eder.

c) Bitkisel ve hayvansal üretim, yetiştirme, ıslah konularında araştırmalar yapar, yaptırır ve gerektiğinde diğer ıslah ve araştırma kuruluşları ile işbirliği yapar.

d) Ürettiği her türlü ürün ve hizmet konuları ile ilgili olarak çevre çiftçisi ve çiftçi örgütleri ile üretim amaçlı işbirliğine girer.

e) Amaç ve faaliyetlerini gerçekleştirmek için ihtiyaç duyduğu her türlü mal ve hizmeti yurt içi ve yurt dışından temin eder.

f) Yurt içi ve yurt dışındaki kişi ve kuruluşlarla işbirliği yaparak her türlü mal ve hizmeti temin eder, bunları pazara hazırlayarak iç ve dış pazarlarda değerlendirir.

g) Üretim ve işletme faaliyetlerinde bulunmak ve tesislerini kurmak üzere özel ve tüzel kişilerden yer kiralar, kiraya verir.

h) İşletme ünitelerinde zaman içinde fonksiyonunu yitirmiş kümes, ahır, depo, sundurma ve benzeri binaların yıpranmaya terk edilmemesi ve ekonomiye kazandırılması için, işletme bütünlüğüne zarar vermemek kaydıyla özel veya tüzel kişilere kiraya verir.

i) Faaliyet konuları ile ilgili üretim ve işletme tesisleri kurmak üzere yurt içi ve yurt dışı

T.C.
DANIŞTAY
ONÜÇÜNCÜ DAİRE
Esas No : 2008/11670

özel ve tüzel kişi ve firmalarla işbirliği yapar, ortaklık kurar ve faaliyete geçmesini sağlar.

J) Yurt içi ve yurt dışı firmalarla patent, lisans, teknik beceri ve benzeri anlaşmaları yapar, bilgi ve teknolojiyi mer'i mevzuata göre satar ve satın alır.

k) İşletme yönetimi, proje araştırma, fizibilite ve benzeri mühendislik hizmetlerini yapar ve yaptırır.

l) Çalışma konuları ile ilgili beceri kazandırma seminerleri ve kurslar düzenler veya düzenletir. " şeklinde sayılmıştır.

Görüldüğü üzere, Özelleştirme Kanunu ile birlikte, Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri dikkate alındığında, TİGEM bünyesindeki Yalova Atatürk Tarım İşletme Müdürlüğü'nün, sadece işletmesi TİGEM'de bırakılarak, 15 adet parselde 2.796.198,85 m² alanı kapsayan, bir kısmında buğday, elma, kivi üretimi yapılan, bir kısmında ise çayır, orman ve ağaçlandırmış bölge bulunan taşınmazların satış suretiyle özelleştirilmesine karar verilmesi, TİGEM işletmesini tümüyle işlevsiz kılmaktadır. Bu husus ise, 4046 sayılı Kanuna uygun değildir. Çünkü, Kanun'da "varlıkların" işletmeden veya işletme biriminden ayrı olarak özelleştirilmesi öngörülmemiştir. Yine, üzerinde "Atatürk Müzesinin" de yer aldığı çeşitli meyve ve tarım ürünlerinin yetiştirildiği, mera ve orman niteliğindeki taşınmazların satış suretiyle özelleştirme programına alınmasına ilişkin dava konusu işlem, Kanunda yer alan özelleştirme ilkeleriyle bağdaşmadığı gibi, "kuruluşların nitelikleri ve ülke ekonomisinin gerektirdiği şartlar" da dikkate alınmadan tesis edilmiştir. Dolayısıyla dava konusu Kurul kararı hukuka uygun bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle, 4046 sayılı Kanun'a aykırı olan TİGEM'e ait bazı taşınmazların özelleştirme kapsam ve programına alınmasına ilişkin 12.08.2008 tarih ve 2008/51 sayılı Özelleştirme Yüksek Kurulu kararının, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 27. maddesindeki koşulların birlikte olduğu anlaşıldığından, dava sonuçlanıncaya kadar yürütmesinin durdurulmasına, 13.03.2009 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

Başkan	Üye	Üye	Üye	Üye
Faruk	Ali	Turan	Zümrüt	Neşe
ÖZTÜRK	ÖZTÜRK	KARAKAYA	ÖDEN	SARI

